

ויחי יעקב – בארץ מצרים

שבע עשרה שנה?

"ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה..."

(בראשית מ"ז, כ"ח)

מדוע יעקב וכל משפחתו אינם חוזרים לארץ כנען מיד בתום שבע שנות הרעב? וכי לא כך אמרו אחי יוסף לפרעה: "לגור בארץ גאנו" (בראשית מ"ז, ד) – מגורי ארעי ולא ישיבת קבע?

לנו ברור שהישארותה של משפחת יעקב במצרים מגשימה את דברי הקדוש ברוך הוא לאברהם בבית בין הבתרים:

"דע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה... ודור רביעי ישובו הנה כי לא שלם עון האמרי עד הנה"

(בראשית ט"ו, י"ג-ט"ז)

אלא, שכיוון שאין צו א-להי להישאר במצרים ולא לחזור לארץ, עלינו לחפש את המניע וההסבר האנושי שגרם לכך שיעקב ובניו לא חזרו לארץ.

בשבוע שעבר בארנו, שאמנם יוסף מזמין את יעקב למצרים לשנות הרעב הנותרות, אך פרעה מזמין אותו להתיישב במצרים ישיבת קבע שאיננה מוגבלת או תחומה בזמן. יעקב חשש מלהיענות להזמנת פרעה שמא הישיבה במצרים תהפוך לישיבת קבע – עד שהקדוש ברוך הוא התגלה אליו בבאר שבע. בהתגלות זו, הרגיע אותו ה' שהוא אינו צריך לחשוש מהזמנה זו, כיוון שה' ידאג להחזירם בסופו של דבר לארץ. אך כאמור, הקדוש ברוך הוא איננו אוסר על יעקב לחזור לארץ כנען, איננו מצווה אותו להישאר במצרים, ואפילו איננו מחייב אותו לרדת למצרים.

ממילא, עלינו להבין מה גרם לכך שהזמנת פרעה גוברת על הזמנת יוסף לישיבה זמנית. במילים אחרות, מדוע משפחת יעקב נשארת במצרים בניגוד לתוכנית המקורית של יוסף, בניגוד לרצונו המקורי של יעקב, ובניגוד לדברי האחים לפרעה.

בשבוע שעבר אף הצבענו על העובדה, שבעקבות ההתגלות בבאר שבע הכתובים מנוסחים כ"עקירה" מארץ כנען למצרים:

"ויקחו את מקניהם ואת רכושם אשר רכשו בארץ כנען ויבאו מצרימה יעקב וכל זרעו אתו. בניו ובני בניו אתו ובנותיו ובנות בניו וכל זרעו הביא אתו מצרימה" (בראשית מ"ו, ו'-ז')

ניסוח זה מקביל לסגנון התורה כאשר אברהם עוקר מחרן לכנען:

"ויקח אברהם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו ואת כל רכושם אשר רכשו ואת הנפש אשר עשו בחרן ויצאו ללכת ארצה כנען ויבאו ארצה כנען"

(בראשית י"ב, ה')

אם כן, מלכתחילה הירידה למצרים איננה רק כדי לראות את יוסף או כפתרון לשנות הרעב. נראה, אם כן, כי משפחת יעקב יורדת למצרים, בכוונה תחילה, על מנת לחיות לצדו של יוסף.

יוסף נשאר במצרים

יוסף היה במעמד מוכבד במעצמה המצרית האדירה, וכלכלתו ופרנסתו היו מובטחים. על כן, ליוסף היה ברור שהוא נשאר במצרים ולא נראה שהוא העלה על דעתו לחזור ולהיות רועה צאן בארץ כנען. כמו כן, סביר להניח שמעמדו ותפקידו לא אפשרו לו לעזוב את מצרים - כפי שנראה מהעובדה שהוא צריך לבקש את רשותו של פרעה לצאת, ולו לזמן קצר, על מנת לקבור את אביו בארץ כנען.

בהקשר זה יש לציין, שאף שאין ספק שיוסף היה במעמד רם במצרים, הוא כנראה כבר לא היה משנה למלך פרעה כפי שהיה בשנות הרעב. שהרי אם אכן היה נשאר יוסף משנה למלך מצרים, קשה להבין מדוע טורחת התורה להדגיש בפנינו ששוב אין ליוסף תקשורת ישירה עם פרעה - כך שהוא נאלץ לבקש טובה מאנשי חצר פרעה למסור את בקשתו לצאת לקבור את אביו בארץ כנען:

"...וידבר יוסף אל בית פרעה לאמר אם נא מצאתי חן בעיניכם דברו נא באזני פרעה לאמר..."

(בראשית נ', ד')

יוסף נאלץ לבקש מפרעה לצאת ממצרים כדי למלא אחר בקשת אביו שהשביע אותו לקבור אותו בכנען, ואף צריך להבטיח את שובו מיד בתום הקבורה:

בשלח), מדובר בשמונים אחוזים מכלל עם ישראל שמתו, ורק חמישית מהעם יצאו. כמאמר הפסוק:
"...וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים"

(שמות י"ג, י"ח)

העונש על ישיבת הקבע במצרים

הכלי יקר הולך בשיטה זו גם בפירושו הציווי בפרשת אחרי מות:

"כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וקמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחקתיכם לא תלכו" (ויקרא י"ח, ג')

וכן מסביר הכלי יקר את האיסור לעשות "כמעשה ארץ מצרים":

"כאותו מעשה שעשיתם בארץ מצרים... שבקשתם בה ישיבה של קבע... לא תעשו עוד כאלה לבקש ישיבה של קבע בין עם סורר ההולכים בדרך לא טוב" (שם ד"ה וכמעשה ארץ מצרים)

והוא ממשיך ומפרש על המשך הפסוק, "וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שם", כך:

"כמעשה שעשיתם בארץ כנען... שמאסו בארץ... עד אשר הוצרך הקב"ה להביאם שמה בעל כורחם לא תעשו" (שם, ד"ה וכמעשה ארץ כנען)

בדרך זו מפרש הכלי יקר גם את הפסוק בפרשת בא:

"ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה" (שמות י"ב, מ')

לדעתו, תוספת זמן זו מעבר לארבע מאות שנה שנגזרו עליהם לכתחילה באה להם משום שרבים רצו להשאר במצרים ולהשתקע שם, בניגוד לגזרת הקדוש ברוך הוא ש"גר יהיה זרעך":

"לפי שרבים המה עמי הארץ אשר לא רצו לצאת כלל ממצרים... להיות תושבים בארץ ולא לצאת משם" (שם ד"ה שלושים)

ישיבת הקבע במצרים היא, אם כן, הדבר שגרם להתארכות הגלות בעוד שלושים שנה.

המניע של יעקב להיקבר בארץ ולתת נחלה כפולה ליוסף

על רקע הדברים שהעלנו עד עתה, ניתן להבין מדוע יעקב משיב את יוסף ואף מצווה שוב את כל בניו שלא לקבור אותו במצרים - אלא להעלותו לקבורה לארץ ישראל, למערת המכפלה. יעקב, המזהה את התהליך שעובר על

"אבי השביעני לאמר הנה אנכי מת בקברי אשר קרית לי בארץ כנען שמה תקברני ועתה אעלה נא ואקברה את אבי ואשובה" (שם, ה')

כל אלו מעידים שמעמדו הבכיר של יוסף ותפקידו לא אפשרו לו לעזוב את מצרים ולחזור לכנען.

ונראה, שמשפחת יעקב כולה החליטה ללכת בעקבותיו ולהישאר אף היא לחיות במצרים, ובשלב זה, הם מתנתקים מארץ כנען. על כן, גם כשאחי יוסף עולים לקבור את יעקב בארץ כנען ברור להם שהם חוזרים למצרים, ולכן הכתוב מדגיש ש"רק טפם וצאנם ובקרים עזבו בארץ גשן" (שם, ח'). החלטת האחים להישאר במצרים גוברת על חששם ממה שיוסף עלול לעשות להם לאחר מות אביהם: "ויראו אחי יוסף פי מת אביהם ויאמרו לו ישטמנו יוסף והשב ישיב לנו את כל הרעה אשר גמלנו אתו" (שם, ט"ו).

שכחת ארץ כנען

למרות שהדבר נעשה ברשות הקדוש ברוך הוא, סבור בעל ה"כלי יקר" שההשתקעות בארץ מצרים וההתלהבות ממנה היו מעבר למה שנתכוון ה'. כך, ועל הפסוק החותם את פרשת ויגש:

"וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גשן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד" (בראשית מ"ז, כ"ז)

כותב בעל הכלי יקר:

"כל פסוק זה באשמת בני ישראל הוא מדבר, כי הקדוש ברוך הוא גזר עליהם כי גר יהיה זרעך, והמה ביקשו להיות תושבים במקום שנגזר עליהם גרות... הפסוק מאשימם על ישיבה זו שביקשו אחוזה בארץ לא להם, ולא כך אמרו אל פרעה לגור בארץ באנו? מלמד שמתחילה לא ירדו להשתקע שמה אלא לגור כמדוייר בי דיירא ועכשיו חזרו מדבריהם, וכל כך נשתקעו שמה עד שלא רצו לצאת ממצרים, עד שהוצרך הקדוש ברוך הוא להוציאם משם ביד חזקה, ואותן שלא רצו לצאת מתו בשלושת ימי אפילה" (שם ד"ה וישב)

לדעתו, גם אם מתחילה נתכוונו בני ישראל לגור במצרים לטווח ארוך, הם תכננו לגור במגורי ארעי בלבד. אלא, שלאחר שנוכחו לראות בטוב הארץ, שינו בני ישראל את דעתם והחליטו להיאחזו במצרים היאחזות קבע - ולא רצו כלל לחזור לארץ כנען. עם ישראל שקע והתחבר למצרים עד שהקדוש ברוך הוא היה צריך להוציאם משם ביד חזקה. היד החזקה לא הייתה רק כלפי פרעה שסרב לשלח את בני ישראל מארצו, אלא גם כלפי עם ישראל. השעבוד, הסבל והעינוי שעברו על בני ישראל במצרים נועדו לנתק אותם ממצרים ולגרום לכך שירצו לעזוב את הארץ בה הם נאחזו היאחזות של קבע.

למרות היד החזקה הזו, עדיין רבים לא רצו לצאת ממצרים ומתו בשלושת ימי האפילה. על פי המדרש (תנחומא,

אלא, שלפי הסבר זה קשה מאוד להבין מדוע פסוק זה נאמר באמצע המפגש של יעקב עם אפרים ומנשה - בין הבשורה של יעקב שאפרים ומנשה יהיו כראובן וכשמעון ובין ברכתו לבני יוסף, ברכה המשלימה את החלטתו של יעקב לתת ליוסף נחלה כפולה על ידי הפיכתו של יוסף לשני שבטים. לכאורה, אם הסיבה להזכרת קבורת רחל היא התנצלות על כך שלא קברה במערת המכפלה, היה יעקב צריך להזכיר זאת בתחילת הפרשה כאשר קרא ליוסף וביקש ממנו לקברו במערת המכפלה - ולא במפגש השני בו כלל לא עולה בקשה זו.

אולם, אם נאמר שמגמת יעקב בדבריו היא ליצור מוטיבציה אצל יוסף להתנתק מארץ מצרים ולחזור לארץ כנען, הדברים מתיישבים. על מנת ליצור מוטיבציה זו יעקב מבקש ממנו במפגש הראשון לקבור אותו במערת המכפלה ובמפגש השני נותן לו נחלה כפולה בארץ ומברך את בניו שיפרו וירבו בארץ ("וידגו לרוב בקרב הארץ") ויגדלו מאוד. זאת גם, כאמור, הסיבה לפיה יעקב חוזר ומדגיש בפניו שהוא נותן לו שכס אחד על אחיו. לאור זאת, ייתכן שגם הזכרת מקום קבורתה של אמו של יוסף במפגש זה נועדה לעודד את יוסף בנימוק נוסף לראות את מקומו בארץ כנען ולא במצרים. שהרי לא רק יעקב ייקבר שם במערת המכפלה, אלא גם אמו האהובה קבורה בסמוך "בְּדֶרֶךְ אֶפְרַת הַיַּם" (שם).

הצלחת יעקב מתבטאת בכך שגם יוסף מצווה את אחיו סמוך למותו להעלות את עצמותיו לארץ כנען ולא להשאירם לקבורה מפוארת בקברי מלכי מצרים:

"וַיִּשְׁבַּע יוֹסֵף אֶת בְּנָי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פִּקֹּד אֶלְהִים אֶתְכֶם וְהֵעַלְתֶם אֶת עֲצָמֹתַי מִזֶּה."

"פיקוד יפקוד א-לוהים אתכם"

אם נכונים דברינו, שהישיבה במצרים והתארכותה הייתה פרי יוזמתם והחלטתם של בני משפחת יעקב, מוטל עלינו לפרש את חלקם הראשון של דברי יוסף לאחיו הסותר זאת, לכאורה:

"וְאֵלֹהִים פִּקֹּד אֶתְכֶם וְהֵעַלָה אֶתְכֶם מִן הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב" (שם, כ"ד)

אם ההשתקעות במצרים הייתה תלויה בבני ישראל ובהחלטתם, מדוע יש צורך בפקידה א-לוהית?

התשובה היא, שלאחר שיוסף ואחיו נאחזו במצרים וחיו בה כתושבי קבע למעלה משבעים שנה (מאז היותו של יוסף בן שלושים ותשע ועד מותו בגיל מאה ועשר שנים), קשה היה להם עד מאוד לשנות את מצבם ולהתנתק מאחיזתם בארץ מצרים. ממילא, רק פקידת הקדוש ברוך הוא יכולה הייתה להוציאם משם. כפי שראינו לעיל בדברי ה"כלי יקר", לשם כך היה צורך ביד חזקה ובזרוע נטויה כלפי ישראל לא פחות מאשר כלפי המצרים.

משפחתו שירדה למצרים על מנת להישאר שם לפחות לכל הזמן שבו יוסף שולט במצרים, רוצה להבטיח שהדורות הבאים ידעו היכן ארץ אבותיהם ולאן עליהם לשאוף לחזור. על כן עומד יעקב על כך שלא להיקבר במצרים ובכך להיאחז בה היאחזות של קבע, אלא להיקבר בארץ המיועדת לזרעו אחריו.

לאור דברים אלו ניתן להבין גם מדוע חשוב היה ליעקב להדגיש בדבריו האחרונים את ההתנחלות והירושה העתידה המובטחת בארץ כנען. יעקב מדבר על נחלת ארץ כנען דווקא עם יוסף שאצלו הוא מבחין בסכנה הגדולה ביותר של השתקעות במצרים, ומכיוון שהוא יודע שאחיו ומשפחותיהם הולכים בעקבותיו:

"וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל יוֹסֵף אֶל-שְׂדֵי נְרָאָה אֲלֵי בְלוֹז בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיְבָרֶךְ אֹתִי: וַיֹּאמֶר אֲלֵי הַנְּנִי מִפְּדֹךְ וְהִרְבִּיתֶךָ וַיִּנְתַּתֶּךָ לְקָהָל עַמִּים וַיִּנְתַּתֵּנִי אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת לְזֶרְעֶךָ אַחֲרַיךָ אַחַזְתָּ עוֹלָם"

(בראשית מ"ח, ג'ד')

יעקב אף יוצר אצל יוסף מוטיבציה לחזור לארץ כנען, בכך שהוא מבטיח לו נחלה כפולה בארץ:

"וְעַתָּה שְׁנֵי בְנֵיךְ הַנּוֹלָדִים לְךָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד בָּאֵי אֵלַיךְ מִצְרַיִמָה לִי הֵם אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כְּרֵאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יְהִיוּ לִי: וּמִוֹלָדֶיךָ אֲשֶׁר הוֹלַדְתָּ אַחֲרַיְהֶם לְךָ יְהִיוּ עַל שֵׁם אַחֲיֵהֶם יִקְרָאוּ בְּנִחְלָתָם" (שם, ה'ו')

יעקב מדגיש את הנחלה הכפולה שיוסף מקבל בארץ כנען ("שכס אחד על אחיך") פעם נוספת, כדי להטמיע ביוסף את השאיפה לחזור לארץ כנען:

"וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף הִנֵּה אֲנִכִּי מֵת וְהִיָּה אֶל-לְהִים עִמָּכֶם וְהֵשִׁיב אֶתְכֶם אֶל אֶרֶץ אֲבֹתֵיכֶם: וְאֲנִי נִתַּתִּי לְךָ שְׂכֶם אֶחָד עַל אַחִיךָ אֲשֶׁר לְקַחְתִּי מִיַּד הָאֲמֹרִי בְּחֶרְבִי וּבְקִשְׁתִּי" (שם, כ"א-כ"ב)

הזכרת קבורת רחל

בדרך זו ניתן, אולי, להסביר גם הפסוק בו מזכיר יעקב את קבורת רחל:

"וְאֲנִי בָבְאִי מִפְּדֹן מֵתָה עָלַי רַחֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּדֶרֶךְ בְּעוֹד כְּבֵרֶת אֶרֶץ לְבָא אֶפְרַתָּה וְאֶקְבְּרָה שָׁם בְּדֶרֶךְ אֶפְרַת הַיַּם אֶתְכֶם" (שם, ז')

הפרשנים בפסוק זה התלבטו בשאלה על מה ראה יעקב להזכיר את קבורת רחל בדבריו. פרשנים רבים¹ סברו שהדברים נועדו להסביר את קבורת רחל בדרך מבלי להביאה למערת המכפלה, בשעה שיעקב מבקש מיוסף להביאו לקבורה במערת המכפלה.

1 ראה שם בתרגום יונתן, ברש"י, ברשב"ם, אבן עזרא ועוד.

איש נחלתו: כי לא ננחל אתם מעבר לירדן והלאה
כי באה נחלתנו אלינו מעבר הירדן מזרחה"

(במדבר ל"ב, ט"ז-י"ט)

כאן מדובר על שני עברי הירדן באותו פסוק ובאותה אמירה, ודווקא עבר הירדן המזרחי מוגדר "עבר הירדן מזרחה", בעוד שהביטוי "עבר הירדן" ללא פירוט מתייחס לעבר הירדן המערבי.

כך גם עולה בתפילתו של משה ובתחינתו:

אֶעֱבְרָה נָא וְאָרְאָה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן הַיָּמָנִית הַזֶּה וְהִלְבֵּנִי (דברים ג', כ"ה)

כאשר כוונתו לארץ שטרם נכבשה, בעבר הירדן המערבי.

הדבר מופיע שוב גם בתיאור מקומם של הר גריזים והר עיבל בראש פרשת ראה:

"וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָתָּה בָּא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנָתַתָּה אֶת הַבְּרִכָּה עַל הַר גְּרִזִים וְאֶת הַקְּלָלָה עַל הַר עֵיבֵל: הֲלֹא הִמָּה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן אַחֲרַי דָּרָךְ מְבֹאֵה הַשָּׁמֶשׁ בְּאָרֶץ הַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בְּעֵרְבָה מֹל הַגְּלִגְלֵי אֶצֶל אֱלוֹנֵי מְרָה" (דברים י"א, כ"ט-ל)

ייתכן שצריך לומר, לאור זאת, שעבר הירדן משמעותו בצד הירדן, בקרבת הירדן או בארץ הירדן. כפי שבביטוי "בעבר הנהר" (יהושע כ"ד), המתייחס לנהר פרת, הכוונה איננה בהכרח לעבר מסוים של הנהר - כך ניתן להשתמש בביטוי עבר הירדן סתם גם לעבר הירדן המערבי, במיוחד כאשר המשתמש בביטוי זה נמצא בצד המזרחי של הירדן.

אולם, מאחר שעצם הביטוי "עבר הירדן" איננו ברור, ובכל מקום אנו זקוקים להכריע בכך מתוך הקשר הדברים וההיגיון, שוב נשאלת השאלה, לשם מה התורה משתמשת בביטוי שלא נותן לנו כל מידע על המיקום אלא רק גורם לנו לבלבול ומבוכה.

ייתכן, שהסיבה להזכרת עבר הירדן בצורה מעורפלת נובעת בדיוק מהסיבה שנוכחה לעיל. התורה רוצה להקביל את מסע הלווייתו של יעקב למסע יציאת בני ישראל ממצרים, ולהדגיש בכך, שצוואתו של יעקב לבניו לשאת אותו ולקבור אותו בארץ כנען קשורה הדוקות ליציאת מצרים המתרחשת מאות שנים לאחר מכן. צוואתו של יעקב היא זו שמטביעה בבניו את הידיעה שמקומם ואחוזתם הינם בארץ כנען, וזה מה שבסופו של דבר גורם לכך שבני ישראל יודעים שצריך להמתין לעת פקידה שבו יצאו ממצרים ויחזרו לארצם. דבר זה איפשר, בסופו של דבר, את מסע יציאת מצרים.

מסע ההלוויה של יעקב

אם אמנם בקשתו הכפולה של יעקב והשבעתו את יוסף לקבורה בארץ כנען נועדו על מנת להטמיע בבניו את הידיעה שארץ כנען היא הארץ שאליה צריך לשאוף לחזור, הדבר מבהיר את ההקבלה בין קבורת יעקב ליציאת מצרים. ניתן לזהות הקבלה משמעותית בין מסע קבורת יעקב מארץ מצרים לארץ כנען, לבין מסע יציאת מצרים וחזרתם של בני ישראל כעבור מאות שנים לארץ כנען.

הקבלה זו מתבטאת בעיקר בעובדה המפתיעה ביותר של הזכרת עבר הירדן כנקודה ממנה נכנסים בני יעקב לארץ, כפי שנכנסו בני ישראל לארץ כעבור ארבעים שנה. כניסה בדרך זו היא בניגוד לצפוי, שהכניסה למצרים תהיה מכיוון דרום מערב ולא מכיוון מזרח - בשני המקרים אירע ההיפך.

גם הרכב והפרשים המצרים שמלווים את בני יעקב במסעם מזכירים את הרכב והפרשים המצרים שרדפו אחרי בני ישראל בעת צאתם ממצרים. אמנם, כמובן שישינו הבדל בולט - בהלוויית יעקב הם מלווים את בני יעקב לכבודו של אבי יוסף ולא רודפים אחרי בני ישראל להחזירם למצרים. אולם, סוף סוף הרכב והפרשים מוזכרים בתורה רק בקבורת יעקב וביציאת מצרים ובשני המקומות נראה שהם נועדו להבטיח שבני ישראל יחזרו למצרים.

היכן עבר הירדן?

"וַיַּעַל יוֹסֵף לְקַבֵּר אֶת אָבִיו וַיַּעַל אֹתוֹ כָּל עַבְדֵי פְרֹעָה זְקֵנֵי בֵיתוֹ וְכָל זְקֵנֵי אֶרֶץ מִצְרַיִם: וְכָל בֵּית יוֹסֵף וְאֶחָיו וְבֵית אָבִיו רַק טַפָּם וְצִאֲנָם וּבְקִרְם עֲזָבוּ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן: וַיַּעַל עִמּוֹ גַם רַכָּב גַּם פָּרָשִׁים וַיְהִי הַמַּחֲנֶה כְּבַד מְאֹד: וַיָּבֹאוּ עַד גֵּרֶן הָאֵטָד אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וַיִּסְפְּדוּ שָׁם מִסְפַּד גָּדוֹל וְכַבֵּד מְאֹד וַיַּעַשׂ לְאָבִיו אֲבֵל שְׁבַע יָמִים: וַיֵּרָא יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַכְּנַעֲנִי אֶת הָאֲבֵל בְּגֵרֶן הָאֵטָד וַיֹּאמְרוּ אֲבֵל כְּבֹד זֶה לְמִצְרַיִם עַל פֶּן קָרָא שְׁמָה אֲבֵל מִצְרַיִם אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן" (בראשית נ', ז'-יא)

מקובל לומר שעבר הירדן סתם הינו עבר הירדן המזרחי, ולכן תמוה עד מאוד שהלווייתו של יעקב עוברת דרך עבר הירדן המזרחי. מכיוון שהיעד הינו חברון, מדוע ולמה ללכת דרך עבר הירדן המזרחי!?

אלא, שעבר הירדן במקרא יכול להיות גם עבר הירדן המערבי כמו שאנו מוצאים במספר מקומות.

כאשר בני גד וראובן מבייחיים לצאת חלוצים לפני העם הם אומרים:

"גִּדְרָת צֶאֱן נִבְנָה לְמִקְנֵנוּ פֶּה וְעָרִים לְטַפְּנוּ: וְאֶנְחֵנוּ נַחֲלַע חֲשִׁים לְפָנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד אֲשֶׁר אִם הִבִּיאֲנָם אֶל מְקוֹמָם וַיֹּשֵׁב טַפְּנוּ בְּעָרֵי הַמִּבְצָר מִפְּנֵי יִשְׂבִּי הָאָרֶץ: לֹא נָשׁוּב אֶל בְּתֵינּוּ עַד הַתְּנַחַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

• •
• כל הזכויות שמורות לישיבת הר עציון ולרב זאב ויטמן, תשל"ג
• עורך: אורי יעקב בירן
• •
• בית המדרש הווירטואלי •

*
* מיסודו של *
* The Israel Koschitzky Virtual Beit Midrash *
* האתר בעברית: <http://www.etzion.org.il/vbm> *
* האתר באנגלית: <http://www.vbm-torah.org> *
* משרדי בית המדרש הווירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5 *
* דוא"ל: office@etzion.org.il *
* לביטול רישום לשיעור: *
* <http://etzion.org.il/vbm/unsubscribe.php> *
*